

Ziua de început de an | 26 septembrie 2020

Vezi doar ceea ce admiri

COMUNIONE E LIBERAZIONE

Vezi doar ceea ce admiri

*Ziua de început de an a adulților
și a studenților din
Comunione e Liberazione
Prin transmiune video, 26 septembrie 2020*

© 2020 Fraternitatea Comunione e Liberazione
pentru textul lui Julián Carrón
© 2020 Fundația Meeting pentru prietenia între popoare
pentru textul interviului lui Fernando de Haro acordat de Mikel Azurmendi

Traducere din limba italiană de Ruxandra Torean

Pe copertă: William Congdon, *Virgo Potens*, 1985
Ulei pe pânză, cm 90x75

© The William G. Congdon Foundation, Milano – Italy
www.congdonfoundation.com

*Ziua de început de an
Prin transmisiune video, 26 septembrie 2020*

Introducere de Julián Carrón

Dumnezeu nu poate face nimic fără o deschidere a noastră, fără o disponibilitate a noastră. Să începem, așadar, gestul nostru, cerându-i Spiritului această disponibilitate, să-i cerem să împlinească disponibilitatea care ne-a adus azi aici, ca să participăm la acest moment împreună, chiar departe unii de alții din punct de vedere fizic.

Discendi, Santo Spirito

Ne aflăm în mijlocul unei situații a cărei durată n-o putem prevedea încă. De câte ori, în lunile trecute, n-am fost noi constrânși să ne revizuim predicțiile, să ținem cont de datele care ne arătau greșeala noastră de perspectivă? Așadar e logic să avem o anumită preocupare față de «incertitudinea» despre care a vorbit Mario Draghi la Meeting.

Cronicile sunt pline de noi necunoscute – aici, în Italia, de unde vorbim, și peste tot –. Să ne gândim la situația școlii și a universității, la situația economică și la consecințele pe care le va avea asupra ocupării forței de muncă și a firmelor. Pe frontul Covid, faptul că, așa cum subliniază virusologii, pot apărea reinfecții – așa cum se întâmplă și pentru alte boli infecțioase – «aruncă un văl de umbră asupra eficienței vaccinurilor». Adică nu pu-

tem să ne bazăm nici măcar pe lovitura concludentă a unui vaccin. Nu suntem la adăpost, rămânem expuși la riscul de contaminare.

Acestei panorame i se alătură alte fenomene, poate chiar și mai îngrijorătoare. Este vorba de violența gratuită care domină cronicile, o violență cumplită, care ne dă de gândit. Și există mereu o incapacitate tot mai răspândită de a recunoaște ceea ce se întâmplă – chiar și atunci când este vorba despre o realitate evidentă precum Covidul –, care duce la negaționismul cel mai irațional în societăți aparent evolute.

Toate sunt simptome ale unei *cauze obscure*, care ne devorează pe dinăuntru, și tocmai din această cauză ne face să fim tot mai neajutorați, incapabili de reacție, de răspuns eficient: astfel ea își poate continua munca de distrugere a sufletului nostru, la fel ca un virus, slăbind și mai mult un eu deja destul de apatic. Unii încep să aibă curajul de a-o numi (această „cauză obscură”) cu adevăratul ei nume: *nihilism*, o «specie de intimitate cu nimicul» – scria recent directorul adjunct al publicației *Corriere della Sera*, Antonio Polito –; e un nihilism care «și-a pierdut forța intelectuală de a se mai lua la luptă cu valorile, e mai puțin ambițios, are adesea chipul unei „vieți normale” [...]. E ca un bun de unică folosință».¹

Frica profundă care ne ia cu asalt cu o forță tot mai mare este principalul simptom al nihilismului. Confirmarea cea mai evidentă a acestui nihilism care debordează tot mai mult sunt, în mod paradoxal, tocmai negaționistii săi – „negaționistii nimicului” –, incapabili, la fel ca negaționistii Covidului, să stea în fața realității din

¹ A. Polito, «La violenza nichilista tra i giovani» [«Violența nihilistă dintre tineri», n. tr.], *Corriere della Sera*, 17 septembrie 2020.

cauza fricii nebune de a-l privi în față. Și datorită harului care ni s-a întâmplat noi putem îndrăzni să-l privim.

În fața acestei situații trebuie să decidem între tentativa de a lovi simptomele, așa ca cei care încearcă să rezolve problema propunând un control al fricii, și angajamentul de a merge la originea acestor simptome, pentru a demasca proveniența ei și pentru a-i contracara, așadar, forța.

Cu nerușinarea lor, tinerii ne provoacă mereu, și nu ne permit să ne mulțumim cu niște răspunsuri insuficiente. «În ei, toți, – scrie un profesor – există o tulburătoare foamă de sens [care să răspundă golului lor] pe care o față, în vara asta, mi-a aruncat-o în față: „Domnule profesor, trebuie să existe cineva care ne comunice nouă, copiilor, sensul vieții, gustul cotidianului”. Și a adăugat: „E nevoie de cineva care să arate că e posibil să nu-ți fie teamă de exigențele de sens, de fericire!».

Solicitări de genul ăsta ne fac să înțelegem drama care e în curs: e o luptă între ființă și nimic, între gustul cotidianului și golul care ne cuprinde de dinăuntru. Dacă nu-l confruntăm direct, noi vom fi următoarele victime, dacă nu suntem deja, ale acestui nihilism debordant.

Ca să descriem în termeni sintetici natura acestei lupte dintre ființă și nimic, am folosit adesea o expresie de-a lui Nietzsche, care reprezintă o consecință extremă a nihilismului său: «Nu există fapte, ci doar întrepreri».² Repercusiunea asupra noastră a acestei poziții e faptul că suntem aruncați dintr-o parte în alta printre miile de interpretări, fără să știm să distingem care dintre ele surprinde sincer faptele și se supune autorității experienței.

² Cfr. F. Nietzsche, *Frammenti postumi 1885-1887* [*Fragmente postume 1885-1887*, n. tr.], în Id., *Opere*, Adelphi, Milano 1975, vol. VIII, fr. 7 (60), p. 299.

Niciun fapt nu ne mai „ia” atât de mult încât să ne facă să ieșim din echivalența interpretărilor. Pare că totul ar fi o apă și-un pământ.

Există ceva în stare să provoace această axiomă: «Nu există fapte, ci doar interpretări»? Există fapte în stare să provoace mulțimea indistinctă de interpretări, în care una e la fel de bună ca cealaltă, interpretări de care suntem îngropați în această societate a „informației”? Unde poate găsi copila aceea, sau fiecare dintre noi, vreun indiciu care să-i permită să recunoască victoria ființei asupra nimicului?

Așa cum mi s-a întâmplat să repet în aceste luni, cu diferite ocazii, situația cea mai emblematică este cea a orbului din naștere vindecată de Isus – îmi tot revine în minte.

Acum, situația orbului din naștere care dobândește vederea este un eveniment. «Înainte nu vedeam și acum văd»,³ cum repetă încontinuu. De-abia ce s-a întâmplat acel fapt, că s-au și dezlănțuit toate interpretările posibile și imaginabile, ale familiei, ale vecinilor, ale fariseilor. Uimește că, după miracol, lui Isus nu i-a fost frică să-l lase singur în mijlocul mulțimii de interpretări! Dar orbul nu s-a pierdut nici măcar o clipă, nu a avut nici cel mai mic dubiu cu privire la faptul ce i se întâmplase, nu a fost pătruns nici măcar un milimetru de interpretările care nu respectau evenimentul.

Dar, atenție: orbul din naștere nu se aliniază imediat cu Isus. Înainte de toate aderă la realitate, se aliniază cu faptul, e sincer față de eveniment: «Înainte nu vedeam și acum văd». Această evidență a adevărului este cea care își face spațiu în el, care strălucește în el – «înainte nu vedeam și acum văd» –, care îl face să treacă de partea lui

³ Cfr. In 9,25.

Isus. Dar cea a orbului vindecat nu e o alegere ideologică, nu e o înscriere în partid, întrucât este recunoașterea evidenței de a vedea cea care îl face să-L recunoască. Orbul vindecat nu este un posedat intransigent care vrea să-și impună propria interpretare, este singurul care nu calcă în picioare faptul (acum vede și asta s-a întâmplat datorită aceluși om pe nume Isus), un fapt pe care toți ceilalți vor să-l nege ca să-și impună propria lor ideologie asupra evidenței realității. Ideologia este acea interpretare care șterge faptele în virtutea unor prejudecăți, a ceea ce are de apărut.

În volumul *Strălucirea ochilor*⁴ am încercat să ofer o ipoteză de răspuns la nihilismul care astăzi debordează din toate părțile.

Cu toții suntem chemați să verificăm acea ipoteză. În timpul verii, în gesturile la care, într-un fel sau altul, am participat, în intervenția unei persoane sau a alteia, în modul ei de a sta în realitate, am putut vedea învingând fie ființa, fie nimicul, ori gustul cotidianului, ori golul. Fiecare dintre noi a putut verifica ce anume a generat în el tot ceea ce vedea și asculta, ce anume l-a făcut să tresară, ce anume l-a retrețit, trăgându-l afară din nimic, și ce anume, din contră, nu a lăsat urmă în el, lăsându-l la fel de gol ca înainte. Putem discuta despre asta sau aia, dar diferența dintre un lucru și celălalt este evidentă: atunci când ne aflăm în fața a ceva în stare să ne schimbe viața (așa cum a schimbat viața orbului din naștere), nu poate fi comparat cu nimic.

În această vară ne-a fost oferită o mărturie excepțională, datorită autoconștiinței pe care o exprimă și a con-

⁴ J. Carrón, *Strălucirea ochilor. Ce ne smulge din nimic?*, Fraternitatea Comunione e Liberazione, Milano 2020.

știentizării acestor pași care, adesea, pot trece neobservați. Este vorba despre mărturia lui Mikel Azurmendi, intervievat de Fernando de Haro pentru Meetingul de la Rimini. De când am ascultat-o, mi s-a născut dorința de a o revedea împreună cu voi, toți, să o arăt tuturor, să o împărtășesc cu toți. Ce ocazie mai bună am fi putut găsi decât Ziua de început de an?

Ceea ce impresionează în primul rând, din acest interviu, pe care unii l-or fi văzut deja, este naturațea cu care Azurmendi povestește parcursul pe care l-a făcut de când a dat peste un fapt simplu, o contingentă foarte particulară: o emisiune radio a unui jurnalist necunoscut, ascultată în zorii zilei dintr-un pat de spital. Impresionează sinceritatea cu care un om, trecut de șaptezeci de ani, un mare sociolog, a acceptat acel prim recul, care a pus în mișcare procesul pe care imediat îl vom auzi descris chiar de el însuși.

Mi se pare o documentare a felului în care, în aceste vremuri în care nihilismul dă pe din afară, o persoană își poate da seama – atunci când se întâmplă – de o diversitate a experienței, de ceea ce nihilismul nu este, și se poate mira că îl învinge pur și simplu dând curs primei evidențe, oricât de fragilă ar fi ea, a acelei diversități. A fost suficientă o fisură ca să ducă la prăbușirea digurilor.

A fost un neprevăzut. Azurmendi îl descrie astfel: «Nu mă așteptam să întâlnesc nimic din toate astea în viața mea. A fost o mare surpriză. Cu totul ieșită din comun. Am rămas surprins, mi-am spus că merita să ascult; încet, încet, am intrat într-o stare emoțională plină de admirație. [...] Admirația este un motor care te face să te identifiți cu ceea ce îți e cel mai drag, pentru că nu te așteptai la asta».

A fost admirația cea care a dictat metoda drumului parcurs de Azurmendi, care poate fi sintetizat în titlul acestei Zile de început: «Vezi doar ceea ce admiri». A da curs acestei admirații față de un jurnalist necunoscut care vorbea la radio, și, apoi, față de multe alte persoane întâlnite după jurnalist, l-a făcut să pună în dubiu dogma sociologiei, cea conform căreia nu trebuie să se stabilească nicio comuniune cu obiectul de studiu, pentru că astfel s-ar încălca legea neutralității observatorului – care ar trebui respectată pentru a putea cunoaște. Azurmendi a trebuit să se elibereze treptat de toate acele filtre, de toți acei ochelari de cal, pe care meseria sa de profesor l-a făcut să-i acumuleze. «Îmi spuneam: „Aveam lucrul ăsta la îndemână, de ce nu l-am privit? Asta trebuie explicat”». Vezi doar ceea ce admiri. Vezi – îți dai seama cu adevărat, privești, înțelegi – doar ceea ce impresionează («*affici aliqua re*»), te atrage, te cuprinde. Ochiul se deschide doar atunci când se întâmplă o anumită întâlnire.

Pentru a explica ceea ce a văzut, a scris *Îmbrățișarea*⁵, care va fi următoarea carte a lunii: «Problema mea, când am scris această carte, era că voiam să arăt că ceea ce vedeam îmi trezea multă emoție și surpriză. Dar voiam, de asemeni, să arăt de ce nu văzusem asta». Video-ul pe care îl vom vedea imediat și cartea *Îmbrățișarea* ne arată un martor vrednic de încredere, care ne ajută să înțelegem de ce noi nu vedem – așa cum el nu vedea înainte de o anumită întâlnire – și sfârșim în nimic, așa cum el ajunsese în nimicul ideologiei.

La vârsta sa și cu istoria sa a devenit *dispus* să privească (de la școli la caritativa, de la familii la grupurile de

⁵ M. Azurmendi, *L'Abbraccio. Verso una cultura dell'incontro* [*Îmbrățișarea. Spre o cultură a întâlnirii*, n. tr.], Bur, Milano 2020.

Fraternitate) ca să caute să înțeleagă «legăturile cauzale și temporale ale uimirii mele» – spune – și să tragă consecințele aferente. Și-a dat seama astfel de tot ceea ce se afla în fața ochilor săi și nu vedea.

«Viața asta atât de frumoasă, pe care aș fi vrut s-o trăiesc, stilul de viață al acestor oameni, făcut din dedicare, bucurie, acest stil de viață, cum de e posibil?», se întreabă Azurmendi. Și adaugă: «Poți avea o sclipire. Există unii oameni spectaculoși, foarte frumoși, care au ca niște sclipiri, dar apoi se pierd». De aceea concluzionează: «Există o singură explicație a acestui fapt: că ceea ce oameniiăștia spun e adevărat, că adevărul este cu adevărat adevăr în acțiune. [...] Adevărul produce adevăr. Acest stil de viață e produs de ceva: spun că e Isus Cristos. [...] Oameniiăștia sunt cei care-L urmează, și atunci îți faci niște calcule și spui: „Trebuie să cred în asta, acesta este Isus cel viu în care cred”. În Dumnezeu nu aș fi crezut. [...] Există un moment în care ești constrâns să te întreb: „Cum de pot greși toți împreună în același timp?”. Și dușmanii știa... Și nu Îl cunoșteau. Ioan și Andrei mergeau cu El, dar nu Îl cunoșteau».

Așadar, să vedem și să ascultăm împreună.

ÎMBRĂȚIȘAREA

Transcriere a [interviului televizat acordat de Mikel Azurmendi](#), realizat de Fernando de Haro pentru Meetingul 2020 Special Edition, cu ocazia publicării volumului BUR Rizzoli *Îmbrățișarea*.

Fernando de Haro. *Azurmendi, Mikel!*

Mikel Azurmendi. Fernando, ce mai faci?!

- *După atâta vreme, după atâta vreme, în sfârșit!*
 - Ce-mi povestești de tine? Fără îmbrățișări sau chestii de genul.
 - *Îmbrățișarea e chiar asta. Îmbrățișarea nu e posibilă.*
 - Cum ești?
 - *Bine, mă bucur să fiu aici, întreții foarte bine totul.*
 - Asta e munca, e importantă munca.
 - *Asta e o grădină.*
 - Una mică, aici lângă casă. Mai am una, cu roșii. Dacă vrei să le vezi, mergem după-masă, e peste drum.
 - *Vorbim despre Îmbrățișarea?*
 - Hai!
 - *Să vorbim despre primele pagini... primele pagini ale acestei cărți ar putea fi chiar ascultate, mai mult decât citite.*
 - Da, sunt de ascultat...
- [Fernando de Haro pune de pe celular înregistrarea unui fragment dintr-o emisiune de-a sa la radio:]
- *Ca să închei am ales o poză care apare în paginile interioare ale publicației La Vanguardia.*
 - Acesta este jurnalistul Fernando de Haro, la Cope, de la ora 6.30 dimineața, chiar înainte de a termina, la ora 8.20.

[continuă înregistrarea] «... și în fața peretelui o femeie de culoare, îmbrăcată cu o haină neagră. Femeia se numește Rita, își acoperă fața cu mâinile...»

– Unde erai când ai auzit asta?

– În bucătărie. Dimineața mă scol la 6 sau la 6.30 și în weekenduri îl ascult pe acest jurnalist care mai târziu văd că se numește Fernando de Haro. Și habar nu am cine este.

– Pe atunci nu ne cunoșteam.

– Nu ne cunoașteam, eu te ascultasem de la spital. Eram în spital...

– De ce erai în spital?

– E o poveste lungă, își are începutul în 2014, în urmă cu șase ani. Sufăr de artrită la mâini..., de asta lucrez... ca să nu-și piardă forța... și mi-au recomandat anumite injecții, șase injecții. La cea de-a patra am avut o cădere. Injecțiile astea nu trebuie folosite fără un control prealabil al plămânilor la fiecare injecție, și eu făcusem deja patru. Nu puteam să merg, nu puteam să vin până aici... era 7 iulie și mă hotărâsem să merg să mor la spital. Și i-am spus fiului meu (acum fiul meu nu e aici, dar atunci era): „Du-mă la spital, mă duc să mor”, și i-am prezentat pe scurt situația: „Nu datorez nimic nimănui, casa e achitată”. La spital i-au zis patru seri la rând că nu voi rezista peste noapte. Dar am rezistat. Voiam să mor și am făcut destule ca să mor. În spital aveam celularul ăsta, ți-l arăt... și te-am ascultat într-o sâmbătă dimineața, dormeam foarte puțin. Acum dorm ceva mai mult. Am ascultat și mi-am zis: mă interesează ăsta! Și în fiecare sâmbătă și duminică, din 2014 în 2017, te-am ascultat, în toate sâmbetele și duminicile. Știu perfect ce gândești. Știu ce gândești despre realitate, despre știrile legate de realitate, și ce gândești despre tine care oferi știri despre

realitate. Sunt trei aspecte importante. Mă interesau toate acestea, și continuam să te ascult. Te ascultam în bucuătărie, unde am un radio mic.

– *Cartea începe cu câteva din acele imagini pe care eu le comentam...*

– Așa am început...

– *De asta ai început așa cartea...*

– Am început așa, dar când începi într-un anumit mod nu știi de ce faci așa... sau poate că da, oricum m-a costat mult redactarea cărții. Îmi luasem notițe timp de un an și jumătate, și m-am hotărât să scriu o carte despre acest trib atât de special. Nu mă așteptam să întâlnesc nimic din toate acestea în viața mea. A fost o mare surpriză. Cu totul ieșită din comun. Am rămas surprins, mi-am zis că merita să ascult, puțin câte puțin, am pătruns într-o stare emoțională plină de admirație.

– *Înainte să-mi explici admirația, de ce nu îmi arăți grădina?*

– Hai s-o vedem!...

Surpriza unei persoane, acest fapt surprinzător, care găsește ceva sau pe cineva, sau o carte... și când vede că ar putea fi ceva interesant pentru el, devine admirație. Admirația este un motor care te face să te identifici cu ceea ce ți-e cel mai drag, pentru că nu te așteptai la asta. E imprevizibilul. Sunt milioane de scrieri pe această temă. Admirația este ceea ce te face să fii de acord cu ceea ce ai găsit pentru că vrei să fii, vrei să fii acel lucru.

– *Lucrul surprinzător la carte este că tu, care ai fost dintotdeauna sociolog, antropolog, ai făcut studii înalte...*

– Da.

– *Adu-ți aminte de El Ejido, imigranții etc... Aici schimbi metoda. Dogma sociologiei e că nu se poate stabili o comuniune cu obiectul aflat în studiu. Tu, în schimb, la un*

moment dat, poate datorită admirației, încalci neutralitatea observatorului.

– Exact. Sociologia, de la Durkheim la Weber, spune că în fața omului trebuie să te poziționezi din punct de vedere științific, să cuantifici și să obiectivizezi cât mai mult posibil; maximul e cuantificarea. Iată de ce se dezvoltă atât de mult statisticile, doar de asta. E a crede... este convingerea, împărtășită de Durkheim și alții, că a explica omul ar fi același lucru cu a explica un mineral, că faptele omului ar fi din aceeași categorie cu faptele lumii, cu faptele sociale. M-am hotărât să explic strict ceea ce se întâmplă în fața unei priviri uimite. Toți ceilalți nu vor să vadă ceea ce se întâmplă. Îmi spuneam: «Aveam asta la îndemână, de ce nu m-am uitat la ea? Asta trebuie explicat». Fiecare sociolog trebuie să explice de ce, la un moment dat, s-a uitat la acest lucru, doar îl avea în fața ochilor în fiecare zi. Te poți uita la el doar când îl admiri, când crezi că acolo ar fi ceva bun pentru tine. Omul are mereu un interes când privește, și la fel și sociologul. Sociologul se uită pentru a vedea ceea ce vrea să vadă. Ceea ce am decis să fac, asta este cartea *Îmbrățișarea*, a fost să identific legăturile cauzale și temporale ale uimirii mele. Am început cu tine pentru că a fost explozia, la fel ca și calul lui Saul. Căderea de pe cal, sau pelerina sfântului Martin, pe care i-o dă săracului... Există o „cădere de pe cal” care înseamnă să asculți un lucru. E o întâlnire cu tine, fără o persoană interpusă, cu vocea ta... poate fi o carte, poate fi orice. Am spus: «Îmi place, mi-ar plăcea să am această opinie față de lucrurile care se întâmplă, de ce nu o am?».

– *Începi să faci o comparație.*

– Începi să spui: «Eu de ce nu am părerea asta?», și atunci încep să îmi realcătuiesc eul și să identific granițele eului meu, de unde te voi privi și te voi asculta. Asta, un soci-

olog nu va face niciodată. Un sociolog e alb dimineața și negru după-masa, și mâine dimineață galben, și după-amiază roșu. Se poate schimba. Uită-te la președintele nostru...

– *Mai este un lucru care mă impresionează la carte, pentru că rupe o anumită inerție. Cartea e plină de nume, la început sunt eu, apoi Javier Prades, apoi Macario. Sunt istorii deosebite, din care tu extragi o cunoaștere.*

– Sunt întâlniri, sunt întâlniri...

– *În schimb, Iluminismul spune contrariul: pentru a ajunge la o cunoaștere trebuie să mergi la universal, în timp ce tu mergi la detaliu.*

– De ce trebuie să mergi la universal?! Universalul este o ficțiune. Nu există un universal nicăieri. Nu există. Tu poți formula niște ipoteze pornind de la niște experiențe pe care le-ai trăit. Dar sunt niște imagini. Am vrut să identific legăturile cauzale și temporale ale uimirii mele. Următorul meu obiect al uimirii a fost Prades. Prades este o persoană căreia i-am scris după opt ani de când îmi trimitea o felicitare la fiecare Crăciun, pentru că ne-am întâlnit în 2002, la Madrid, la o masă rotundă despre imigrație și despre multiculturalism. Îmi scria, și eu nu am răspuns niciodată, niciodată! După boala mea, [mi-am propus] să fac binele pe care încă puteam să-l fac, și primul lucru a fost să-i scriu, i-am scris cerându-i iertare: «Eu nu ți-am scris timp de opt ani de zile, nu am răspuns niciodată la felicitările tale, îți cer iertare». Mi-a răspuns că ar fi trecut prin San Sebastian și că ne-am fi putut vedea. Poate părea banal, dar am vorbit despre Iluminism. Aveam un punct de vedere convergent, deși porneam din unghiuri diferite, el de pe versantul cunoașterii, eu de pe cel al eticii. Am fost profesor de etică mulți ani la universitate, până când am trecut la antropologie. În Prades

găsești pe cineva care te ascultă, care te întreabă... care te surprinde și care e la rândul său surprins, surprins de faptul că tu ai nevoie să vorbești cu el; e surprins că te uiți la el, și asta te surprinde și mai mult. Are o privire care pătrunde în tine și care te liniștește. M-a invitat la Madrid la o întâlnire, i-am spus soției mele, Irene: «Nu mă duc». Ea mi-a zis: «Dar i-ai zis că te duci». Era adevărat, îi spuseseam că merg... Voiam să mă împac cu omul acela care mă privea într-un fel special, care mă înțelegea și mă asculta. Și am mers la EncuentroMadrid. Ca să merg a fost nevoie să trec peste mine, ce treabă aveam eu cu creștinii?

– *Și ajungi acolo, și zici că părea Festivalul Umanității, cum ai văzut la Paris.*

– Da, mi-a adus aminte de *Fête de l’Huma*, Festivalul Umanității. Am trăit la Paris, timp de nouă ani, înainte lucrasem un an într-o fabrică. Eram la Festivalul Umanității din 1970 pentru că mă defineam marxist. Nu am fost niciodată în Partidul Comunist, dar eram aproape de el. Era anul procesului lui Burgos, și Partidele Comuniste din Spania și Franța se extinseseră în toată Europa. Am participat la o întâlnire în Elveția și la una în Belgia, organizate de Partidul Comunist. Am văzut ce era comunismul și nu am mai simpatizat niciodată cu acel partid. Și la EncuentroMadrid am întâlnit umanitatea însăși, nu Festivitatea Umanității; am întâlnit acolo oameni umani, oameni care zâmbesc, care merg și vin în tăcere. Oameni care se salută, se îmbrățișează, te ascultă, te întreabă. Copii care fug prin preajmă... Zâmbete, bucurie... Sunt cu totul uimit. Nu mi-aș fi închipuit niciodată așa ceva.

– *Eu, când am început să ascult critica ta despre Iluminism, la EncuentroMadrid, am fost impresionat. Omul*

ăsta, care are în cap toată filosofia modernă și contemporană, a făcut o critică a Iluminismului pe care în Spania n-o face nimeni altcineva.

– Despre asta am vorbit cu Prades. El mi-a zis: «Spune ceea ce gândești!».

•••

– Aceasta e plaja din Ondarreta, care se unește cu cea din La Concha. Cele două plaje sunt departajate de o faleză numită Pico de Oro, acolo era palatul în care s-a născut și a trăit regele Juan Carlos. Acesta este primul nucleu din San Sebastián. În secolul al XI-a exista doar asta, și mai era o mănăstire.

– *Acesta e cartierul tău, Ondarreta?*

– E cartierul meu. M-am născut puțin mai sus, la Cuesta de Igueldo. Tatăl meu avea aici un depozit de cărbuni. Aici era închisoarea din Ondarreta.

– *Tu ai intrat la Seminar, și la 22 de ani te-au dat afară sau ai plecat tu?*

– M-au dat afară, aveam 21 de ani. Ne-au dat afară șase, cinci plus încă unul care a plecat cu noi de bună voie. Ne-au dat afară fără nicio explicație, și eu am mers să întreb de ce mă dau afară. Și știi de ce?

– *De ce?*

– Mi-au zis: «Tu ai spus că toți preoții trebuie să știe bască». Am răspuns că da, și «chiar dacă n-am zis-o, asta gândesc». Acesta a fost motivul.

– *Ce era creștinismul pentru tine în acel moment? Ceva noționalistic, doctrinal, pios?*

– Ceva între mistic și doctrinal, latura sacramentală era mistică, și totul era un ansamblu de reguli și spovedanie, și nimic mai mult. Ceea ce îmi atrăgea irezistibil atenția

era dreptatea. Ce este dreptatea? De ce nu există dreptate? Era pe vremea lui Franco, în 1962 sau 1963.

– *Tu ai intrat în ETA în '65, anul în care m-am născut eu.*

– Da, înainte am lucrat doi ani într-o fabrică. Când m-au dat afară din seminar, ceea ce voiam să fac este ceea ce voi numiți «verificarea ipotezei». Și asta am făcut. Ipoteza mea era că justiția socială era necesară, și că acest lucru era posibil sub regimul în care trăiam. Voiam să văd cum era în alte regimuri, în lumea muncii. Am mers în Germania și la Paris ca să lucrez la Hutchinson. Și la Paris s-a întâmplat un lucru incredibil, am dat peste cineva extraordinar – am întâlnit trei, dar unul dintre ei era extraordinar –, din ETA. Fugise din Franța după un jaf, dar se hotărâse să se întoarcă. Mi-a dat să citesc Ho Chi Minh, Truong Chinh, Che Guevara. Am rămas fascinat de tipul ăla. O întâlnire surprinzătoare. Am mers la Paris să studiez, am vorbit cu rectorul, nu era nicio problemă, eram pe punctul de a mă înscrie, dar tocmai când să mă înscriu, prietenii de la ETA mi-au spus să mă întorc să studiez în Spania, eu începeam să simpatizez cu ideile lor...

– *Și scrutinul celebru? Julen Madariaga era șeful tău?*

– Ajung aici și seful ETA, Paxti Iturrioz, mă trimite să lucrez la Pasajes vara ca să constituie o celulă de sindicat. Am lucrat toată vara ca hamal. S-a născut o oarecare prietenie cu Paxti Iturrioz. Și în toamna aceea a lui 1966, a venit unul din afară, Julen Madariaga, ne adună pe toți din San Sebastián și ne spune că Paxti Iturrioz trebuia să fie ucis în noaptea aceea. Organizăm un vot și el ține pentru sine două voturi. Pune pistolul pe masă și zice: «Trebuie să-l ucidem în seara asta». Aveam cu toții un nod în gât. Am votat, și a ieșit un nu la un singur vot.

– *Și acest fapt te-a marcat...*

– M-a marcat în mod indelebil. Am intrat în organizație și primul lucru care mi s-a cerut a fost să votez uciderea cuiva; m-am uitat în jurul meu și am văzut oameni lipsiți de curaj, nu ca mine. E cumplit să votezi ca să ucizi pe cineva. Cine ești tu? Ești constrâns să te confrunți cu tine însuși. Ceva nu pușcă. Nu am fugit din ETA, m-am prăbușit, dar n-am mers la Adunare, era cea de-a cincea Adunare, prima parte; dar un prieten de-al meu, care era șeful, m-a invitat: «Trebuie să vii, trebuie să vii», așa că am mers la partea a doua a celei de-a șasea Adunări, și am ieșit de-acolo cu o mică misiune, suficient cât să mă facă să renunț la studii, fiindcă mă înscrisesem la Economie. Așa am intrat în ETA. În ziua festivității *Corpus Domini* din 1967 am făcut un jaf într-un magazin, și în toiul acțiunii, când eram fix pe punctul de a pătrunde în magazin spărgând vitrina, a venit Garda Civilă și m-a împușcat. Erau la doi metri distanță, aș fi putut să fiu ucis. Am fugit în munți și am rămas acolo trei săptămâni. În 1969 am format câteva grupuri de revizuire a ETA și am propus ca ETA să depună armele și să nu mai ucidă, pentru că în 1968 se întâmplase ceva foarte dur; tovarășul care îmi luase locul, fiindcă eu fugisem, și cel pe care îl băgasem eu în ETA, au ucis prima Gardă Civilă, pe José Paradines. Era în 1968, eu eram la Paris, și văzând toate astea, m-am identificat cu morții. Extebarrieta a murit pentru că și-a scos pistolul și Garda Civilă l-a împușcat. Și m-am gândit: «Asta ar fi trebuit s-o fac eu». De fapt mă consideram un asasin.

– *Ce a însemnat pentru tine acea perioadă? Pentru că după câțiva ani, aici, în centrul din San Sebastián, ETA l-a ucis pe Gregorio Ordoñez într-un restaurant.*

– Era în 1995, au trecut 30 de ani de atunci. Eu, ca să-ți explic chestia cu Ordoñez, luptam împotriva ETA la nivel

personal, cu studenții mei, dar niciodată la nivel politic, public. Am făcut ceva public când l-au ucis pe Ordoñez, care ar fi trebuit să fie primar în San Sebastián, cel mai votat din Partidul Popular; atunci am ținut o întâlnire la Universitate, prima și unica întâlnire ținută vreodată la Universitatea Țării Basce. N-a mai fost nicio întâlnire în afara celei făcute de noi în ziua după asasinatul lui Ordoñez. Și Savater povestește asta, pentru că soția lui era cu noi acolo. Eram cinci profesori, și toți cinci am fost amenințați în săptămânile ce au urmat. Ne-au trimis măruntaie de animale moarte.

•••

– *Pieptenii Vânturilor* de Eduardo Chillida. Chillida trăiește acolo, sus. Spune un lucru foarte frumos. Vestul, estul, vântul vine de acolo. Noi îl numim «vântul galician». Chillida spune că vântul trebuie să intre pieptănat în San Sebastián. Uite, acolo e San Sebastián. Elementele au sens doar dacă sunt împreună. Un pieptene, o mătură, sau o perie sunt un ansamblu de vârfuri care au sens doar împreună, la fel ca umanul.

•••

– *Spărgând ouăle...*

– Îți fac o omletă cu merluciu. Am deja pregătite merluciu și ceapa.

– *Merluciu e deja desărat?*

– Merluciu se desărează înainte și pe urmă se adaugă ceapa; și eu pun un pic de ardei. Alții îl pregătesc diferit, dar acum o să vezi, o să mănânci o omletă așa cum scrie la carte.

– *Să revenim la carte. Tu, care te-ai dedicat mult timp educației, ai vizitat diferite școli ale Comunione e Liberazione, ai rămas impresionat de modul lor de a educa. Ce ți-a atras atenția?*

– Educația... Noi eram profesori. Prima surpriză a fost că profesorii din CL nu se consideră profesori și nu folosesc cuvântul «profesori». Pentru ei important e să educe. Există o diferență între predare și educație. Predarea poate fi asigurată de un robot. A educa înseamnă a iubi elevul, și eu am văzut cum făceau asta. Am văzut iubirea, pasiunea, dăruirea pe care o puneau în tot ceea ce făceau. Am văzut un coridor mic, la [școala] Kolbe sau Newman, poate că la Newman: «Tu ești un dar». Pe copilul care învață să vorbească, înainte să învețe să scrie, îl învață că el este un dar. Știi ce înseamnă? Îl învață pe copil că este un dar, că există alții care și ei sunt un dar, că există cineva care ne dăruiește. Asta pentru ei e esențial. Copilul... în acest fel îi poți explica ce este realitatea... prima lui introducere în realitate, primii pași pe care îi face în lume... știe deja că este destinatarul unui dar. Lucrul ăsta m-a lăsat mască. Eu folosesc puțină sare.

– *Și eu, pentru că urcă tensiunea.*

– Urcă tensiunea și scade atenția, l'*atención*, cum spunem în bască.

– *O altă temă care mă impresionează este caritatea. Când ajungi cu cei de la Bocatás, oameni care au grijă de toxicodepenți, la Cañada Real, unde sunt toți toxicodependenții... Am fost să fac un reportaj acolo, și e halucinant, fiindcă mulți dintre ei sunt ca niște stafii. Și te sperii...*

– Am fost acolo două ore, am fost cu Macario – el nu fusese niciodată acolo, a venit pentru că l-am rugat eu – și i-am zis: «Hai să plecăm de-aici, e absurd, ce fac ăștia aici, pe cine cred că salvează?». Conceptul de caritate pe

care îl am eu este cel al lui Max Weber, spun asta în carte. Am luat asta din *Economie și societate* – e o carte pe care o cunosc bine –, am luat paragraful în care spune «caritate înseamnă să dai pomană oamenilor». Credeam că asta înseamnă caritate, să dai pomană celor nevoiași. Și i-am întrebat pe tineri: «Ce faceți aici de v-apucați să dați linte la oamenii ăștia?». Vine un negru, nici măcar nu se putea ține pe picioare, mergea cu un baston, aici era o bancă, ia de pe bancă laptele și îl pune în rucsac, ia un pachet de biscuiți și pleacă fără să ridice capul. «Suntem aici ca să ne golim de noi înșine». Îți dă de gândit așa ceva. E nevoie să discuți mult ca să înțelegi ce înseamnă a se goli de sine. A se goli înseamnă să fi dispus să auzi că ți se spune orice, și să nu spui nimic. Tu ești acolo ca să primești ceva. Dacă nu te golești, nu primești nimic. Trebuie să te golești de prejudecățile tale. Eram plini de prejudecăți Eu și cu tine: «Ce facem noi aici?».

– *Și eu m-am gândit la fel.*

– Asta e judecata, dar noi nu trebuie să dăm nimic; tu golește-te de tine însuși. Stai acolo, așteaptă, sunt niște nevoiași. Isus așa a făcut. A se goli de sine însuși înseamnă a fi dispuși să fim iubiți. Dispuși ca cineva să-ți dea ceva, să-ți spună un cuvânt. Știu că au avut rezultate în Cañada, pe unii i-au recuperat.

– *Dar de multe ori nu sunt rezultate.*

– Nu sunt rezultate, de fapt, au salvat două duzine de persoane în 24 de ani. Dar ei au fost salvați. S-au dăruit.

– *Facem omleta?*

– Fac niște pâstăi, aici e iepurele. Oala asta e pentru pâstăi.

– *Ai mers cu un grup de familii, cu Ferrán. Ai fost impresionat de educație, de caritate, și dintr-o dată ai rămas mișcat de unitatea care există între acele familii.*

– Văd că mergi după capitolele din carte. Când eram în grădină am vrut să-ți zic, și nu ți-am zis, că problema mea când am scris această carte a fost că voiam să arăt că ceea ce vedeam îmi trezea o mare emoție și surprindere. Dar voiam și să arăt de ce nu am văzut asta. A trebuit să pun împreună diferitele momente ale emoției, ale uimirii, ceea ce numeam «admirație». Această admirație, ce repere temporale are, fiindcă am petrecut doi ani...

– *Sigur, e o cercetare îndelungată...*

– Dar și ce repere cauzale. Mă întreb despre niște lucruri care m-au surprins. Spun ca să se înțeleagă întrebarea ta, poate c-or fi oameni care n-au citit cartea și se întrebă: «De ce întreabă lucrul ăsta?». Am văzut o grămadă de oameni întâlnindu-se acolo. Eu eram unul dintre ei. Primul lucru pe care l-au făcut la Masía a fost să-mi spună: «Povestește-ne viața ta! Povestește ceva despre tine!». Mă gândeam c-o fi ceva terapie de grup. Nu era o terapie de grup. Am înțeles sensul povestirii pentru ei. Asta am înțeles foarte repede, vorbind cu ei. Nu e o terapie de grup, e terapia lui Dumnezeu. Ce terapie! Pentru a explica o viață, primul punct e că tu ai o identitate...

Tom Degețelul nu își spune povestea, ci o povestesc alții, dar când ți se spune că trebuie să povestești, îți povestești viața. Problema e de identitate, dacă ești în stare să istorisești o poveste unitară a propriei persoane, de la copilărie până azi. Marea problemă a identității, așa cum a demonstrat sociologia, este că omului, după Sartre, îi e greu...

– *Să mențină o continuitate în privința identității...*

– Fiindcă omul crede că e propriul stăpân, că are propriile preferințe, că e propriul lui stăpân și că face tot timpul ce-l interesează, ceea ce dă satisfacție la ceea ce dorește. Și în fiecare clipă se schimbă, trecând de la un lucru la altul. Toți știm asta perfect. Problema este, în

primul rând, ceea ce unește toate schimbările noastre de comportament într-un singur eu, toate aceste diferențe de comportament se referă la mine: acest „eu” sunt eu și eu sunt stăpân pe mine însumi și răspund de mine și de ceea ce am făcut. Și, în al doilea rând, eu pot face o trece-re de la copilărie la tinerețe și de la tinerețe până în acest moment. Și eu sunt același. Eu sunt eu însumi, chiar dacă nu sunt același, pentru că m-am schimbat.

– *Însă există o continuitate a eului.*

– Continuitatea rezidă în faptul că sunt stăpânul schimbărilor comportamentului meu. Pentru că, la urma urmei, eul asta e: comportamente.

– *Nu abstracția.*

– Lucrul ăsta l-am văzut perfect acolo. Și l-am văzut pentru că ei fac asta; îți dai seama de ce o fac. O fac pentru că există Dumnezeu. E curios, am văzut asta și la o căsătorie; am întrebat un cuplu: «Între voi, soț și soție, ce există?». Și ei îmi spun: «Este Dumnezeu». Am cerut explicații pe-aici, pe-acolo, și vezi că Dumnezeu este tot timpul elementul care poate uni două vieți.

– *De ce la un moment dat, în timp ce erai în lupta aceea, ți-ai amintit de Wittgenstein? Tu l-ai studiat mult pe Wittgenstein, și în carte, la un moment dat, citezi un fragment din Jurnalele lui Wittgenstein, unde spune: «Numai dacă nu vine Dumnezeu în vizită...». De ce îți amintești de Wittgenstein în toiul luptei?*

– Pentru mine Wittgenstein a fost una dintre cele patru sau cinci persoane cele mai importante din secolul al XX-lea. Un maestru. Avea totul. A renunțat la bani și la renume, a mers într-un sătuc din Elveția ca să predea, era un om extraordinar. *Tractatus, Observațiile filosofice...* Am citit de trei ori, dacă nu mai mult, *Frumusețea dezarmată* a lui Julián Carrón și am găsit citatul din *Jurnalele*

lui Wittgenstein: ce vrem mai mult decât mântuirea!? Unde e? Dar [Wittgenstein] spune: «Suntem aici, așezați în jurul mesei noastre, ne vine lumina prin geamul din tavan, o rază mică, te uiți la ea, e un semn al absolutului la care aș vrea să urc, dar rămân concentrat pe lucrurile pământești. Și aici mă opresc, numai dacă nu vine Dumnezeu să mă lumineze». Am înțeles unde nu a îndrăznit Wittgenstein. Am mers la *Jurnalele* sale – le am acasă – și m-am gândit că în omul gnostic există mereu teama de a descoperi adevărul. Preferă să spună: «Eu nu știu, ar putea fi, dar... Fie ca lumina să vină asupra mea!». Nu pot exprima o judecată despre Wittgenstein, despre finalul lui, despre unde se află acum. Eu îl admir. Cred că nu și-a dat seama că este un gnostic recalcitrant. Ar fi putut să spună: «Și dacă aș urca spre lumină? De ce nu urc ca să mă aplec peste geam?». Eu cred că e ceea ce am vrut să fac eu: să urc la geamul din tavan și să văd... și v-am văzut pe voi!

– *Ți-ai dat seama că nu puteai sta locului.*

– Dacă aș fi făcut ca Wittgenstein, aș fi fost un imitator. Eu încerc mereu să merg mai departe.

– *Omleta de merluciu e minunată!*

– Următoarea va fi mai bună!

– *Este un moment în cartea Îmbrățișarea care mi se pare cel mai fascinant dintre toate: erai în fața tribului ăstuia pe care-l studiai, și, la un moment dat consideri plauzibilă, posibilă, ipoteza ca ceea ce vezi să fie o consecință nu doar a lui Dumnezeu, ci a unui Dumnezeu întrupat. Nu închizi discuția afirmând că oamenii ăștia se poartă așa pentru sunt cuprinși de o nevroză colectivă sau datorită sublimării dorințelor lor; este un moment în carte în care afirmi plauzibilitatea ipotezei. Cum ai ajuns la acel moment?*

– Te referi cu siguranță la unul dintre ultimele fragmente, în care fac un fel de calcul: «Viața asta, așa frumoasă, pe care aș fi vrut s-o trăiesc, stilul de viață al oamenilor ăstora, făcut din dăruire, bucurie, acest stil de viață, cum e posibil?». Poți avea o sclipire. Sunt oameni spectaculoși, foarte frumoși, care au ca niște sclipiri, dar apoi decad. În schimb, tu vezi aceste vieți, eu am urmărit doi ani aceste vieți, aceste persoane (în carte sunt personaje, dar sunt persoane), familii, și știu că asta e imposibil în afara miracolului. Și e un miracol familia asta, un alt miracol persoana aceea... Sunt miracole peste tot. Și ăsta e un lucru foarte misterios. Stilul de viață mă face să mă întreb: «De ce acest stil de viață?». Poți avea un flash un an sau doi, dar toată viața... Dar viața ta, viața următoare, vieți ca acestea există de două mii de ani. Cred că creștinii au trăit două mii de ani așa cum trăiți voi, făcând umanitatea să fie frumoasă, făcând să înflorească caritatea, iubirea. Sociologii nu vorbesc despre asta pentru că nu-i interesează. Nu vorbesc despre Comunione e liberazione sau despre alți creștini pe care eu nu-i cunosc dar care există, știu că există fiindcă am întâlnit astfel de creștini, în confraternități, fraternități. Atunci te întrebi. Ai putea explica o viață, o viață pentru o perioadă de timp – nu pentru toată viața –, dar să explici familiile, viețile, generațiile care fac bine, care înfățișează binele... Există o singură explicație a acestui fapt: că ceea ce îți spun e adevărat, că adevărul e cu adevărat adevărul în acțiune. Adevărul e întotdeauna eficient. Adevărul produce viață. Acest stil de viață e produs de ceva: ei spun că e Isus Cristos. Dacă am nevoie de acea viață, dacă e obiect de admirație pentru mine, trebuie să privesc cu admirație motorul care mișcă această viață. Și asta e tot. Atunci înțelegi că acel motor a fost uman. Dumnezeu devenit om.

Doar așa poți înțelege. Am fost profesor de istorie comparată a religiilor. Vreau să închei cu asta: zeii pe care noi îi studiem cu toții, sunt abstracții. Nu a existat niciodată nimeni care să zică ceea ce a spus Isus: «Iertați-vă unii pe alții, iubiți-vă, vizitați bolnavii, hrăniți înfomeții, celălalt e mai important decât tine, viața nu e [dată] pentru a fi păstrată, ci pentru a fi dăruită, și dacă vei încerca s-o păstrezi o vei pierde». Nu există, în toată umanitatea – cel puțin eu n-am întâlnit, și gândește-te dacă eu nu cunosc religiile, am citit sute de volume – cineva care să fi zis asta. Și numai că Isus a spus-o, ci că oamenii ăștia sunt cei care îl urmează. Și atunci faci niște calcule, și spui: «Trebuie să cred în asta, ăsta e Isus viu în care eu cred». În Dumnezeu nu aș fi crezut.

– *De ce?*

– Pentru că Dumnezeu e o idee. Filosofia mai întâi, religia și teologia după, au căzut în capcana de a-l reduce pe Dumnezeu la o idee. Asta e diferența. Nu vorbim despre Dumnezeu. Vorbim despre un om care era Dumnezeu, care ne învață unde trebuie să mergem.

– *Îmi aduc aminte ziua în care ne-ai spus: «Și dacă ar fi adevărat că Isus a înviat?». Te luptai atunci cu veridicitatea acelei mărturii.*

– Există un moment în care ești constrâns să te întrebi: «Cum pot greși toți laolaltă în același timp?». Chiar și dușmanii știau. Și nu Îl cunoșteau. Ioan și Andrei mergeau cu El, dar nu Îl cunoșteau... «Dar este învățătorul». Stau împreună doi sau trei ani cu învățătorul. Un om ar fi atât de transformat după asta, după! Iată ce e învierea. Știm că există învierea. A înviat și ne-a zis că vom învia.

– *Mikel, mulțumesc că ai scris Îmbrățișarea. Mulțumesc pentru acest moment de dialog, pentru ceea ce ai elaborat în ultimii ani.*

– Eu trebuie să vă mulțumesc vouă. Îți mulțumesc ție pentru că ai fost la microfon în acești patru, cinci, șase ani. A fost o fulgerare. Eu trebuie să-ți mulțumesc, Fernando! Acele transmisiuni ne-au adus aici.

– *Nu-ți voi mulțumi niciodată destul! Eu nu-ți voi mulțumi destul pentru ceea ce a însemnat să te întâlnesc și să învăț.*

Mulțumesc, Mikel!

Concluzie de Julián Carrón

La fel ca Azurmendi, fiecare dintre noi este invitat, înainte de toate, să *privească* ceea ce se întâmplă în fața ochilor săi, ceea ce se întâmplă acum. De ce simt asta atât de determinant mai ales pentru noi, pentru stima pe care trebuie s-o avem față de fiecare dintre noi? Fiindcă dacă nu ne uităm la ceea ce se întâmplă, evenimentul lui Cristos care se întâmplă, dacă nu îi dăm curs, nu putem merge înainte, și, deci, nici să le oferim o contribuție celorlalți. Față de evenimentul care *are loc acum* se joacă viața. Tot restul nu are puterea de a schimba viața. Nu putem înlocui evenimentul cu o explicație, cu o interpretare, cu o doctrină. Asta ar însemna doar să alimentăm nimicul! Și, în fond, în spatele multor discuții se află tocmai nimicul. Asta se vede din faptul că acele discuții nu ne schimbă și, la urmă, ne plictisesc. Dar nicio discuție nu poate anula ceea ce am văzut întâmplându-se în multe persoane vara asta.

În mod precis, tocmai în fața faptelor, noi verificăm disponibilitatea noastră de a privi, de a ne lăsa impresionați, așa cum am văzut la Azurmendi, așa cum a fost pentru toți cei care s-au aflat în fața vindecării orbului din naștere, fiindcă nu există nimic care să poată provoca mai mult nihilismul nostru, nimicul nostru, decât întâmplarea evenimentului. Doar «o umanitate nouă, dife-

rită, mai adevărată, mai împlinită, mai deziderabilă [...] poate sparge o breșă în conștiința noastră de oameni, și de oameni contemporani». Este singurul fapt «care poate fi resimțit ca o invitație care fascinează și eliberează».⁶ Doar așa, ca eveniment care se întâmplă acum, în istoria ta și a mea, Cristos devine experimentabil ca speranță în prezent, ca ceva care învinge prezentul și umple de speranță viitorul.

Am recunoscut asta în multe mărturii din această vară. Ce trebuie să fi văzut, la grupul de pelerini ai mișcării sosiți din Italia, acea femeie creștină palestiniană – povestea asta la Întâlnirea internațională a responsabililor –, care considera că faptul de a se fi născut în Palestina era o pedeapsă pentru ea și pentru copiii ei, astfel încât să decidă să rămână în pământul ei natal după ce și-a dorit ani de zile să fugă de acolo? A trăit o întâlnire care i-a schimbat judecata, privirea față de tot. Ce experiență o fi trăit prietena noastră din mișcare, grav bolnavă, Xiao Ping, ca să devină «inima pulsantă a comunității» din Taipei? Până la a spune: «Am înțeles, în ultima vreme, că misiunea mea acum nu este atât aceea de a învăța să stau în fața durerii sau a morții care vine, ci aceea de a folosi timpul care-mi rămâne ca să le spun tuturor ceea ce am întâlnit».⁷ Ea a înțeles care este urgența cea mai mare a prezentului.

Așa cum îmi scrie cineva dintre voi: «Mă impresionează să citesc în Laudele de miercuri: „Nu am primit un spirit de sclavi ca să recădem în frică. Acolo unde este Spiritul Domnului este libertate”. Iată, în cei care trăiesc această experiență de eliberare din mâinile fricii și de li-

⁶ J. Carrón, *Strălucirea ochilor*, op. cit., p. 101.

⁷ «Lettere», *Tracce*, n. 9/2020, p. 2.

bertate se va vedea „strălucirea ochilor” care salvează din nimic». La fel ca în cazul celor două prietene ale noastre, din Betleem și Taipei.

Indiferent care ar fi chipul, care ar fi trăsăturile persoanei, poate fi chiar și ultimul sosit, «autoritatea este o persoană pe care dacă cineva o vede, vede că ceea ce spune Cristos corespunde inimii», spunea don Giussani – vă amintiți Ziua de început de an de anul trecut? –, adică vede că Cristos este adevărat și învinge; și adăuga: «De asta e călăuzit poporul»,⁸ nu de flecăreli, de discuții sau de rolurile pe care le are cineva!

Polito a exprimat asta în termeni laici, apropo de exploziile recente de violență juvenilă, care arată că adevărata urgență este urgența educativă. Ce anume poate răspunde la asta? Doar niște «„învățători” capabili să atingă punctul inflammat care se află în inima și în mintea fiecărei personalități în formare, și noroc de cei care, cel puțin o dată în viață, au întâlnit o astfel de persoană».⁹

A atinge punctul inflammat! Se poate să fi fost o suflare, spune Giussani: «Pentru că Domnul acționează și prin suflare. [...] Chiar și numai printr-o suflare, [...] pentru un moment, omul simte ca o atracție, o sugestie, intuiește ceva mai frumos, mai corespondent, mai bun»¹⁰, se trezește în el o admirație, cum spunea Azurmendi. Acolo, față de acel moment, se duce toată lupta contra nihilismului, în disponibilitatea de a intercepta și urma acea „suflare”. De aceea, totul depinde de moralitatea noastră,

⁸ Dintr-o conversație a lui Luigi Giussani cu un grup de *Memoires Domini* (Milano, 29 septembrie 1991), în «Chi è costui?» [«Cine e acesta?»], n. tr.] 2, supl. la *Tracce*, n. 9/2019, p. 10.

⁹ A. Polito, «La violenza nichilista tra i giovani», op. cit.

¹⁰ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, Fraternitatea Comunione e Liberazione, 2020, p. 88.

de disponibilitatea noastră, adică de iubirea noastră pentru adevăr.

Prima condiție a drumului – așa cum am văzut – este așadar să privim. «Evanghelia – sublinia Giussani în 1994 – [...]folosește cuvântul „a privi” mai mult de 500 de ori și doar de 150-180 de ori verbele „a crede”, „a iubi”, „a urma”». ¹¹

A privi. «Atâta tot?!». Înțeleg că pentru unii ar putea părea prea puțin, având în vedere toate provocările de care suntem asaltați. În schimb, pentru don Giussani, nu era prea puțin, el ne-a sugerat acest lucru ca fiind cea dintâi și determinantă condiție a unui drum cu adevărat uman. Cei mai bătrâni dintre noi își vor aminti că au citit pe celebrul afiș de Paști din 1992, cel cu chipul lui Marcellino: «Compania îți spune [...], înainte de toate îți spune: „Privește!”. Deoarece în fiecare companie vocațională există mereu persoane, sau momente ale persoanelor, pe care să le privim. În companie, lucrul cel mai important este să ne uităm la persoane». ¹²

Într-o conversație cu Giovanni Testori din 1980, Giussani spunea: «Eu nu reușesc să găsesc alt indiciu al speranței dacă nu multiplicarea acestor persoane care să fie prezențe. Multiplicarea acestor persoane; și o simpatie inevitabilă [...] între aceste persoane». ¹³

A doua condiție este a recunoaște – care este înflorirea a ceea ce se află deja implicit în acel „a privi” –. A

¹¹ L. Giussani, *Il tempo si fa breve* [Timpul se scurtează, n. tr.], Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione. Notițe de la meditații, Cooperativa Editoriale Nuovo Mondo, Milano 1994, p. 24.

¹² «Afiș de Paști, 1992, Comunione e Liberazione», în L. Giussani, *In cammino. 1992-1998* [Pe drum. 1992-1998, n. tr.], Bur, Milano 2014, p. 366.

¹³ L. Giussani – G. Testori, *Il senso della nascita* [Sensul nașterii, n. tr.], Bur, Milano 2013, p. 116.

recunoaște ceva în ceva, așa cum a făcut prietenul nostru Mikel după trei ani de conviețuire cu oamenii din mișcare în Spania. Însă pentru a recunoaște e nevoie de o *sinceritate* de fond, dacă nu vrem să fie valabilă și pentru noi constatarea lui Isus din parabola celor doi fii, pe care o vom citi în Evanghelia din această duminică. Cine a împlinit voia Tatălui? Cel care a recunoscut faptele prin care se manifesta voia Tatălui! «Și Isus le-a spus: „[...] Vameșii și prostituatele vor intra înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu. Și, într-adevăr, Ioan a venit la voi pe calea dreptății, și voi nu l-ați crezut; vameșii și prostituatele însă l-au crezut. Voi, dimpotrivă, ați văzut aceste lucruri, dar apoi nici măcar nu v-ați căit astfel încât să credeți”».¹⁴

Pentru Isus, totul se joacă în disponibilitatea de a recunoaște ceea ce se întâmplă. Dar de ce e nevoie de o disponibilitate, de o sinceritate? Pentru că «Misterul, destinul, i se comunică omului printr-un trup, printr-o realitate alcătuită din timp și spațiu, conform unei modalități fizice a lucrurilor, conform unor circumstanțe precise, care păstrează toată fragilitatea și aparenta zădărnicie a circumstanțelor naturale, așa cum, în ochii fariseilor, erau Cristos, familia sa, ceea ce făcea, ceea ce spunea. Se numește credință recunoașterea acestei metode, fiindcă este vorba despre inteligența omului care recunoaște, într-o aparență bine determinată, o prezență mare. În aparență determinată în mod natural este vorba de a recunoaște marea prezență a originii [așa cum am văzut că a mărturisit Mikel], a consistenței ultime („totul în El constă”), a destinului. [...] Dacă nu devine circumstanță precisă lângă mine, marele mister al Bisericii rămâne zadarnic și

¹⁴ Mt 21,31-32.

la voia interpretării mele, a sentimentului meu, a capriciului meu, a autoafirmării mele».¹⁵

Cum bate Cristos azi la ușa fiecărui om, la ușa umanității tale și a mele?

«Cât de abstract ar fi și Isusul lui Andrei și Ioan, dacă nu s-ar concretiza acum – acum! –, în acest moment, în prezența Sa în misterul corpului Său – în misterul Bisericii –, pe care fiecare dintre noi o servește pentru a construi „ca piatră vie”, spune Liturgia. [...] Dar, ne mai întrebăm: *cum* acest Corp misterios al lui Cristos („misterios” deoarece forma sa profundă depășește imaginația noastră), această Biserică vie, care este corpul Său – așa cum El i-a spus sfântului Paul: „Saule, Saule, pentru ce *Mă* prigonești?”, și Saul nu-l văzuse niciodată; el îi persecuta pe creștini. Și vocea lui Cristos îi spune: „Saule, Saule, pentru ce *Mă* prigonești?” – așadar, *cum* se comunică această realitate a misterului lui Cristos, sau, după expresia Apocalipsei, *cum* „bate la ușa” fiecărui om chemat la credință? [...] Prin viața Bisericii!». Continuă don Giussani: «Dar când cineva întâlnește un chip diferit de toate celelalte – un chip în care misterul lui Cristos și apartenența la Biserică schimbă modul de a privi, de a simți, de a atinge, modul de a se raporta la oameni și la lucruri – și rămâne cu gura căscată și se uită la el, așa cum au făcut Ioan și Andrei cu Cristos, atunci e o ocazie deosebită, interesantă. Spiritul lui Dumnezeu e liber să atingă o persoană, sau alta, investind-o cu o ușurință în a gândi creștinește, cu o bucurie în a simți creștinește, cu o generozitate în a construi creștinește, astfel încât, toți cei care trec pe lângă această persoană, într-un fel sau altul,

¹⁵ L. Giussani, *La familiarità con Cristo* [Familiaritatea cu Cristos, n. tr.], San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2008, p. 108-109.

sunt impresionați de ea. Iată! Modalitatea extremă prin care putem fi mișcați de permanența lui Cristos în istorie e cea conform căreia Spiritul Sfânt, Spiritul lui Cristos, ne face să întâlnim pe cineva, pe care, dacă-l urmărim, credința devine clară mai ușor, și afecțiunea față de credință devine intensă mai ușor, și dorința de a răspândi împărăția lui Cristos devine creativă într-un mod mai conștient și mai ușor. Asta se numește *carismă*: este *evenimentul carismei*.¹⁶

Noi suntem aici pentru asta, pentru «evenimentul carismei»; suntem aici pentru acest eveniment «viu», «azi», așa cum ne documentează mărturia lui Azurmendi, cea a prietenelor din Betlem și Taipei, a multor alora pe care nu i-am citat și a celor pe care-i putem vedea cu toții în fața noastră; dacă ar fi «ieri», n-ar mai fi eveniment și n-ar mai avea capacitatea de a ne atrage, de a ne schimba. Fiindcă «în afara acestui „acum” nu există nimic! Eul nostru nu poate fi mișcat, impresionat, adică schimbat, decât de o contemporaneitate».¹⁷ Dacă acest eveniment nu ar fi azi, nu ar fi viu, ne-ar rămâne doar doctrina printre degete, o doctrină extraordinară, dar totuși tot o doctrină. Și nicio doctrină nu e în stare să învingă nihilismul care ne „devorează” sufletul.

«Dragă Julián, în această perioadă adesea m-am întrebat: cea a lui Giussani este o carismă vie sau o doctrină moartă? Dacă ar fi cel de-al doilea caz, ne-am găsi într-o situație similară celei apărute în urma decesului lui Hegel: ar exista doar o dezbatere între „bătrânii” și „tinerii” hegeliani, jocul interpretărilor lor. Eu sunt în mișcare de

¹⁶ L. Giussani, *Il tempo si fa breve*, op. cit., p. 35-36.

¹⁷ L. Giussani, «Afiș de Paști, 2011, Comunione e Liberazione», clonline.org.

patruzeci și șapte de ani și de patruzeci în Grupul adult; și încă simt că îmi tresare inima când îmi aduc aminte cum am fost, de mai multe ori, salvată din prăpastia terorismului și din atracția obscură a nihilismului datorită raționalității emoționante a lui don Giussani. Dar aceeași tresărare în inimă o am acum, când răstorni, în mine, tensiunea către nimic în dorința vieții, „ridicând ștache-ta”, cu o iubire față de viața mea și față de viața bieților disperați ale acestei lumi, cu o afecțiune care surprinde inima uitată și sfâșiată a oamenilor și o recheamă să fie un eu. Creștinismul este o teorie sau evenimentul iubirii unui tată chiar și astăzi, în această cultură care îi face pe tinerii de optsprezece ani să se sinucidă aparent fără niciun motiv (așa cum i s-a întâmplat unui elev foarte drag mie)? Am o soră de aproape șaptezeci de ani, părăsită de soț în urmă cu mai bine de treizeci de ani, nu are copii; s-a luptat cu o tumoră și acum are Parkinson. A citit foarte mult, de la Marx la Husserl, de la Tolstoi la Barthes, de la Simenon la Borgna. Acum câteva zile mi-a vorbit despre *Strălucirea ochilor* ca fiind o carte importantă pentru viața ei, și când am întreat-o de ce, mi-a răspuns: „Pentru că m-a făcut să descopăr ceea ce am ascuns mereu față de mine însămi: propriul nihilism. Și acum vreau să merg înainte”. Pentru mine, un semn al faptului că este prezentă azi carisma lui don Giussani, este tocmai această înțelegere plină de iubire a tragediei secolului nostru, pentru că, în aceeași clipă în care ne faci să fim conștienți de nonsensul care ne domină, reaprinzi în noi conștiința de a fi fiu».

Am abordat aceste aspecte în capitolul 6 al cărții *Strălucirea ochilor*, mai ales în primele paragrafe. Fiecare va putea reveni la aceste pagini, care vor fi obiectul muncii noastre de Școala de comunitate din noiembrie.

«Așadar – spuneam – nu e suficient să existe această paternitate prezentă, e necesar ca eu să fiu disponibil să mă las generat de ea. De disponibilitatea de a fi fii depinde toată fecunditatea vieții noastre. „E ceea ce îi spunea Isus lui Nicodim: ‘Trebuie să te naști din nou’”. [...] Cine acceptă să-L urmeze, devenind fiu, va fi surprins de nou-tatea care va începe să se întâmple în viața lui».¹⁸

Aceasta este urarea pe care ne-o facem la începutul acestui an, dramatic și frumșos.

Să sperăm că tatăl ne va găsi dispuși să dăm curs la ceea ce s-a întâmplat în don Giussani și care continuă să se întâmple datorită metodei constant subliniate de el – nimeni nu generează dacă nu este generat –, deoarece Spiritul era cel care acționa în el și prin el. Fiecare dintre noi să se simtă personal responsabil de această disponibilitate. Suntem prieteni, atenți să ne susținem în «da»-ul pe care fiecare este chemat să i-l spună lui Cristos, având grijă reciproc de destinele noastre!

¹⁸ J. Carrón, *Strălucirea ochilor*, op. cit., p. 136-137.

